

que-ls obrissen ---» (igual en tots set mss., en algun grafiat *ten-*; NCL. IV, 80.3).

A part d'aquesta crònica, l'aplicació al tancament passatger de portes i finestres és, naturalment, el més freqüent, que veiem, ben repetit, en les obres cabdals; molt sovint en Lluïll: «lo donzel *tanchà* la porta ---»; «dementre que-ls Apóstols eren a cambra les portes eren *tancades*, N. S. J.Cr. aparec a aquels» (*Blanq.*, NCL. I, 208.1; *Do. Pu.*, Gili, 30). Parlarem més del gran ús que en fa Cerverí, i les seves característiques; 10 entre els seus exs. també apareix aquesta aplicació: «no us temats c'om vos *tanc* / en null castell la porta / ---» (ex. més útil pel fet de trobar-se en l'obra narrativa, que té el mínim d'aprovençalament: *Faula del Rossinyol*, v. 193); «séyner vers, e-ls fortz foc d'infern no-ns *tancs*; / ab plazers, e-ls clars locs ['en el cel'] prec que-n *restancs* ['que ens apleguis, ajuntis tots plegats']» (19/64.17).

En el codi dels *Costums de Tortosa* hi ha també aquest matís, i així mateix s'hi troba el de tancar amb 20 obra (o aparedar forats oberts en un mur); d'una banda: «lo senyor pot emparar e *tancar* les portes a tots, si la un, o més, no-l paguen son sens o sa part»; per altra: «Si forats són feyts o finestres en los envans [el sign. antic del celtisme ENVA] que són sobre les careres --- si los veýns d'aquels envans volen atressí obrar, --- aquels qui aquels forats o finestres hi auran feyts deven-les *tancar* et cloure --- car no és cosa covenient que nuyl hom --- vege les privadees de son veý» (*CostTort.*, ed. Ol., 223, 128). I ja en el primer segle 30 de la llengua literària li veiem expressar clausures encara més hermètiques: «DE VI MEESTREJAT --- de tot en tot deu hom esquivar tots vins en què hage mescla de guix o de cals, o d'altres mescls, o que sien conservats en vexells untats o *tanquats* ab pega» escrivia aquell savi metge de papes i monarques, Arnau de Vilanova (*Analecta Sacra Tarrac.* XXII, 6).

També apareix ací i allà en les *VidesR*, on confirmem l'aparellament sinonímic amb el mot heretat del llatí (CLAUDERE), aparellament que podia ser merament intensificador (com sembla en algun cas que ja hem vist), però altres vegades es nota més clarament un cert matís distintiu, en el sentit que l'expressada amb el mot *tancar* era una tancadura més total i robusta, segurament barrar o subjectar amb bernat o barralleba; com ho mostra en les *VidesR*, entre altres, un cas on es combina amb CLAUDERE, però deixant notar el matís diferent: «*tanca*ren les portes de l'aram 1 ab los forelats del ferre, e les *clausiren*», fº 92r1: entenem que hi passin la barra i llavors ajusten del tot els dos batents (o giren la clau etc.=*clausiren*); de nou, en el cas següent, es tracta peculiarment d'una tancadura reforçadíssima, enèrgica, irrompible, no pas una mera clausió: «que hom *tanqués* les portes de la glesa, e que hom sagelés, ab sagels de motz bisbes, 51 la *tancadura*», 76v2 (n. 92).

Sembla que llavors encara es percebés entre els dos un matís distintiu, que després es va esmussar, quan el mot *tancar* va matar definitivament el seu contrincant llatí *cloure*, reemplaçant-lo i submergint-lo en 60

tot ús material, no moral o translàtic. I no deixa d'aver-hi encara un matís fort en els altres exs. que aquest text forneix de l'ús de *tancar*: «él se-n anà a la cort del cònsol, car trobà les portes *tancades*, él les obrí per forsa; per què, enaprés lo cònsol venc a él de correntes ---», 10v1; sobretot si ho comparem amb els exs. de CLAUDERE, encara prou freqüent en aquesta obra, amb sentit força material, els quals es trobaran aplegats en el vol. I, p. 99.

Convé veure encara una selecció d'exs. literaris dels Ss. XIV-XV, que ens permetrà perfilar-ne les accs. i apreciar l'elevat rang, i general, que acaba per pendre el mot en la llengua. «Les vestidures --- tenia-les dins sa cambra, *tancades* dins un cofre ---»; «de present, la dita gola uberta se *tancà*», Eiximenis (*Terç*, NCL. VI, 34; *Regiment*, NCL., 120.31); «féu mantinent totes las portas del castel *tançar*», Reixac (*Q.*, 20.5); «féu *tanchar* la porta de la sua cambra», *Filla d. R. d'Hongria* (NCL. XLVIII, 34). Hi ha consciència de l'oposició amb els altres idiomes romànics, refusant un mot que, no estranger a la llengua, no hauria estat verament impossible, però impropri, i usant el nostre: «en la caixa --- se més dintre, e *tancant*-se així com d'abans s'estava ---», *Decam.* II, § 9 (NCL. XVII, 160.9), allà on Boccaccio (147.4) havia escrit «e così la serrò come prima stava».

No menys entre els grans valencians: AntCanals (*Scipió*, ed. Miquel, p. 24); «los majors ja veñien ab la porta *tanquada* ab lo forrellat de supèrbia --- e axí venien les filaneres, e entrava aquella llum en elles ---», StVicentF (*Quar.*, 227.81). «Aquell' amor deu ser tenguda vil / --- / qui ama carn e l'ànim' avorreix; / obra e *tanc* sos ulls, cloent l'oir: / car per aquest dolor ha de mentir, / e són aquells, d'on amor se nodreix», Ausiàs (CII, 10f).² «Amor cruel la vida -ls ha fet perdre, / y après, la mort los *tanqu'* en lo sepulcre», epitafi de Tirant i Carmesina, que devia deixar escrit JoMartorell, entre els esborralls de la fi de la novel·la, quan la Inexorable el sorprenué a ell, lliurant la gran obra quasi acabada a les mans grolles del seu lamentable explotador Galba (*Ag.* IV, 403).

Cal dir que ha seguit pollent i en tots colors en els 50 escr. Renaix? I és clar que no hi manca d'usos especials, com 'tapar-se la vista'. «En Carles deya que l'estimava --- y feya la víctima dient a la Pepeta que no 's refiava --- aquesta, per única defensa *tancava* 'ls ulls y --- responia ---», EmVilanova (*Esc. Barc.*, O. C., 8); *tancar*, absolut, per 'deixar de tenir obert un comerç', o figuradament (un lloc de passeig): diu el desenfeinat impenitent Girona «ni els ocells són més lliures que jo: vaig i vinc --- i en acabar-se la nit, quan els més troneres ja han hagut de plegar --- jo encara 'faig' un parell de Rambles més, i *tanco* la Rambla, prenc el meu cafè i ---»; o, dit absolutament parlant de la casa: «Tira-li la clau / tira-l'hí / no li facis mal / --- / el braç nu d'una dona deixa anar la clau, l'Hereu --- obre el portaló, i llançant al carrer una mirada de foc, tanca silenciosament», Coromines (O. C., 592b, 638b).

Finalment el poeta, solemne amb veu del poble: